

Briselē, 27.11.2013.
COM(2013) 822 final

2013/0408 (COD)

Priekšlikums

EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES DIREKTĪVA

**par procesuālajām garantijām bērniem, kuri ir aizdomās turētās vai apsūdzētās
personas kriminālprocesā**

{SWD(2013) 480 final}

{SWD(2013) 481 final}

{SWD(2013) 492 final}

PASKAIDROJUMA RAKSTS

1. PRIEKŠLIKUMA KONTEKSTS

1. Šī Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvas priekšlikuma mērķis ir visā Eiropas Savienībā noteikt kopējus minimālos standartus attiecībā uz to bērnu tiesībām, kuri ir aizdomās turēti vai apsūdzēti personas kriminālprocesā, un to bērnu tiesībām, kuriem piemēro procesu, kas paredzēts Padomes Pamatlēmumā 2002/584/TI ("Eiropas apcietināšanas ordera process").
2. Stokholmas programmā¹ tika likts liels uzsvars uz personu tiesību stiprināšanu kriminālprocesā. Eiropadome Stokholmas programmas 2.4. punktā aicināja Komisiju iesniegt priekšlikumus, kuros tiktu noteikta pakāpeniska pieeja aizdomās turēto un apsūdzēto personu tiesību stiprināšanai, nosakot minimālos standartus tiesībām uz taisnīgu tiesu. Šis pasākums turklāt ir daļa no ES plāna par bērnu tiesībām, kura izstrādāšanā piedalījās Eiropas Parlaments, Reģionu komiteja, Ekonomikas un sociālo lietu komiteja un Eiropas Padome, kā arī svarīgas ieinteresētās personas, piemēram, *UNICEF*, bērnu tiesību ombudī dalībvalstīs un pilsoniskā sabiedrība².
3. Jau ir pieņemti trīs pasākumi: 2010. gada oktobrī - Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2010/64/ES par tiesībām uz mutisko un rakstisko tulkojumu kriminālprocesā³, 2012. gada maijā - Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2012/13/ES par tiesībām uz informāciju kriminālprocesā⁴ un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2013/48/ES (2013. gada 22. oktobris) par tiesībām uz advokāta palīdzību kriminālprocesā un Eiropas apcietināšanas ordera procesā, par tiesībām uz to, ka pēc brīvības atņemšanas informē trešo personu, un par tiesībām, kamēr atņemta brīvība, sazināties ar trešām personām un konsulārajām iestādēm⁵. Vienotā kopumā līdz ar šo priekšlikumu tiek ierosināti pasākumi par tiesībām uz pagaidu juridisko palīdzību aizdomās turētām vai apsūdzētām personām, kurām ir atņemta brīvība, un direktīva par nevainīguma prezumpcijas noteiktu aspektu stiprināšanu un tiesībām kriminālprocesā piedalīties lietas izskatīšanā tiesā.
4. Šajā direktīvas priekšlikumā ir izklāstīti īpaši minimālie noteikumi par to bērnu tiesībām, kuri ir aizdomās turēti vai apsūdzēti personas kriminālprocesā. Tādējādi ar šo priekšlikumu tiek veicināta ES Pamattiesību hartas ("Harta"), jo īpaši tās 4., 6., 7., 24., 47. un 48. panta, piemērošana, balstoties uz Eiropas Cilvēktiesību konvencijas ("ECTK") 3., 5., 6. un 8. pantu, kā tos interpretējusi Eiropas Cilvēktiesību tiesa, kura savā judikatūrā nosaka standartus īpašām neaizsargātu personu, īpaši bērnu, tiesību aizsardzības garantijām. Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūrā cita starpā noteikts, ka taisnīgas tiesvedības un tiesību uz taisnīgu tiesu pamatnosacījums ir personas spēja izprast procesa pamataspektus, tajā piedalīties un efektīvi īstenot savas tiesības un izmantot privātās dzīves neaizskaramības

¹ OV C 115, 4.5.2010., 1. lpp.

² Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai, 15.2.2011., COM(2011) 60 galīgā redakcija

³ Direktīva 2010/64/ES par tiesībām uz mutisko un rakstisko tulkojumu kriminālprocesā (OV L 280, 26.10.2010., 1. lpp.).

⁴ Direktīva 2012/13/ES par tiesībām uz informāciju kriminālprocesā (OV L 142, 1.6.2012., 1. lpp.).

⁵ Direktīva 2013/48/ES par tiesībām uz advokāta palīdzību kriminālprocesā un Eiropas apcietināšanas ordera procesā, par tiesībām uz to, ka pēc brīvības atņemšanas informē trešo personu, un par tiesībām, kamēr atņemta brīvība, sazināties ar trešām personām un konsulārajām iestādēm (OV L 294, 6.11.2013., 1. lpp.).

aizsardzību. Ņemot vērā minētos nosacījumus, šajā direktīvā vajadzētu skaidri stiprināt bērnu procesuālās garantijas.

5. Šie pasākumi būtu jāīsteno, ņemot vērā bērna intereses, kā noteikts Hartas 24. pantā.
6. Saskarsmē ar kompetentajām iestādēm, kuras darbojas kriminālprocesa ietvaros, aizdomās turētos vai apsūdzētos bērnus atzīst un pret viņiem izturas ar cieņu, profesionalitāti, personiskā un nediskriminējošā veidā. Tam turklāt būtu jāveicina bērnu iekļaušanās atpakaļ sabiedrībā pēc viņu saskarsmes ar krimināltiesību sistēmu. Šajā direktīvā paredzētās tiesības bērniem, kuri ir aizdomās turētās vai apsūdzētās personas, piemēro nediskriminējošā veidā, tostarp attiecībā uz viņu uzturēšanās statusu.
7. Šis pasākums tiek ierosināts līdz ar Komisijas ieteikumu par procesuālajām garantijām neaizsargātām personām, kas ir aizdomās turētās vai apsūdzētās personas kriminālprocesā, un neaizsargātām personām, kurām piemēro Eiropas apcietināšanas ordera procesu.
8. Priekšlikuma pamatā ir Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 82. panta 2. punkts.
9. Tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību, tiesības uz taisnīgu tiesu un tiesības uz aizstāvību ir nostiprinātas Eiropas Savienības Pamattiesību hartas ("Harta") 47. un 48. pantā un Eiropas Cilvēktiesību konvencijas ("ECTK") 6. pantā. Spēja efektīvi īstenot minētās tiesības lielā mērā ir atkarīga no aizdomās turētās vai apsūdzētās personas spējas sekot procesam un tajā pilnībā piedalīties, un šī spēja var būt ierobežota vecuma, nepietiekamas brieduma pakāpes vai invaliditātes dēļ. Tas nozīmē, ka attiecībā uz bērniem un neaizsargātiem pilngadīgajiem nepieciešams veikt īpašus pasākumus, lai nodrošinātu to, ka viņi var efektīvi piedalīties procesā un izmantot savas tiesības uz taisnīgu tiesu tādā pašā mērā kā citas aizdomās turētas vai apsūdzētās personas.⁶
10. Ņemot vērā to, ka nepastāv jēdziena "neaizsargātas pilngadīgas personas" vienota definīcija, un ar subsidiaritātes un proporcionālātes principiem saistītus apsvērumus, Komisija šajā posmā ir atturējusies šīs direktīvas darbības jomā ietvert neaizsargātas pilngadīgas personas. Komisija toties pieņems ieteikumu, aicinot dalībvalstis ieviest vairākus aizsardzības pasākumus attiecībā uz neaizsargātām personām.

2. **APSPRIEŠANĀS AR IEINTERESĒTAJĀM PERSONĀM UN IETEKMES NOVĒRTĒJUMU REZULTĀTI**

11. 2011. gada 23. septembrī, 2012. gada 26. aprīlī un 2012. gada 11. decembrī notika trīs tikšanās ar ekspertiem. Dalībvalstu pārstāvji un ekspertu grupa, kuras sastāvā ir dalībnieki no Eiropas Padomes, Nepilngadīgo un ģimenes lietu tiesnešu starptautiskās asociācijas, Apvienoto Nāciju Organizācijas, mediķi un juristi, kas specializējas bērnu lietās, apsprieda pasākumus, ko varētu veikt ES līmenī, lai uzlabotu bērnu un neaizsargātu pilngadīgo personu aizsardzību kriminālprocesā.
12. Komisija veica ietekmes novērtējumu, lai pamatotu šo priekšlikumu. Ziņojums par ietekmes novērtējumu ir pieejams tīmekļa vietnē: <http://ec.europa.eu/governance>.

⁶ Eiropas Cilvēktiesību tiesas pamatprincips, izvērtējot iespējamu ECTK 6. panta pārkāpumu attiecībā uz aizdomās turētām vai apsūdzētām personām, kuras var uzskatīt par neaizsargātām, ir koncentrēties uz to, vai persona ir spējusi "efektīvi piedalīties" procesā.

3. PRIEKŠLIKUMA JURIDISKIE ASPEKTI

1. pants – Priekšmets

13. Šīs direktīvas priekšmets ir paredzēt minimālos noteikumus par to bērnu tiesībām, kuri ir aizdomās turētās vai apsūdzētās personas kriminālprocesā, un to bērnu tiesībām, kuriem piemēro Eiropas apcietināšanas ordera procesu.

2. pants – Darbības joma

14. Direktīvu piemēro bērniem, proti, personām, kuras nav sasniegušas 18 gadu vecumu, no brīža, kad tās iegūst aizdomās turētās vai apsūdzētās personas statusu par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu; direktīvu šīm personām piemēro līdz procesa noslēgumam.
15. Šī direktīva neskars valstu noteikumus par vecumu, ar kuru bērnam iestājas kriminālatbildība. Tas ir vecums, no kura bērns ir saucams pie kriminālatbildības par savu rīcību.
16. Dažās dalībvalstīs bērniem, kuri ir izdarījuši darbību, kas ir kvalificēta kā likumpārkāpums, saskaņā ar valsts tiesību aktiem nepiemēro kriminālprocesu, bet gan cita veida procesus, kuru rezultātā var piespriest noteiktus ierobežojošus pasākumus (piemēram, aizsardzības pasākumus, pasākumus izglītības jomā). Tādi procesi neietilpst šīs direktīvas darbības jomā.

3. pants – Definīcija

17. Saskaņā ar starptautisko tiesību instrumentiem⁷ par bērnu uzskatāma jebkura persona, kura nav sasniegusi 18 gadu vecumu.

4. pants – Bērna tiesības uz informāciju

18. Bērnu vajadzētu nekavējoties informēt par šajā direktīvā paredzētajām tiesībām, kas papildina Direktīvas 2012/13/ES 3. līdz 7. pantā paredzētās tiesības, izņemot attiecībā uz maznozīmīgiem pārkāpumiem, kā paredzēts Direktīvas 2012/13/ES 2. panta 2. punktā.
19. Ja bērnam ir atņemta brīvība, paziņojumā par tiesībām, kas būtu jāizsniedz bērnam saskaņā ar Direktīvas 2012/13/ES 6. pantu, jāietver arī norādes uz šajā direktīvā paredzētajām tiesībām.
20. Šī direktīva būtu jāīsteno saskaņā ar standartiem, kas ir noteikti Direktīvā 2010/64/ES par tiesībām uz mutisko un rakstisko tulkojumu kriminālprocesā.

5. pants – Personas, kam ir vecāku atbildība, tiesības uz informāciju

21. Lai ņemtu vērā bērnu īpašās vajadzības, šajā direktīvā ir paredzētas papildu garantijas attiecībā uz informācijas sniegšanu personai, kam ir vecāku atbildība, vai atbilstošam pilngadīgajam ar nosacījumu, ka tas netraucē pienācīgu kriminālprocesa norisi pret attiecīgo personu un jebkura cita kriminālprocesa pienācīgu norisi.
22. Termins “persona, kam ir vecāku atbildība,” apzīmē jebkuru personu vai institūciju, kam ir vecāku atbildība pār bērnu, kā definēts Padomes 2003. gada 27. novembra Regulā (EK) Nr. 2201/2003 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību.
23. Personas, kam ir vecāku atbildība, loma ir svarīga, nodrošinot morālo un psiholoģisko atbalstu un atbilstīgus ieteikumus bērnam. Persona, kam ir vecāku

⁷ ANO Konvencijas par bērna tiesībām (“ANO BTK”) 1. pants.

atbildība, ir piemērotā stāvoklī, lai stiprinātu aizdomās turētā bērna tiesības uz aizstāvību (piemēram, iecelt advokātu vai nolemt pārsūdzēt nolēmumu). Turklāt vecāki nes juridisku atbildību, un viņus var civiltiesiskā kārtībā saukt pie atbildības par bērna rīcību.

24. Šis noteikums atspoguļo starptautiskas normas, piemēram, Eiropas Padomes Ministru komitejas Pamatnostādnes par bērniem draudzīgu tieslietu sistēmu, Pekinas noteikumus un ANO Konvencijas par bērna tiesībām 2007. gada Vispārējo komentāru Nr.°10 par bērnu tiesībām nepilngadīgo tiesvedības sistēmā.
25. Ja informācijas sniegšana personai, kam ir vecāku atbildība, būtu pretrunā ar bērna interesēm, šīs tiesības nevajadzētu piemērot. Tā varētu notikt, piemēram, ja persona, kam ir vecāku atbildība, ir iesaistīta tajā pašā likumpārkāpumā kā bērns un pastāv interešu konflikts. Šādā gadījumā vajadzētu informēt un aicināt piedalīties citu atbilstošu pilngadīgo. Termins “cits atbilstošs pilngadīgais” apzīmē bērna radnieku vai personu (kam nav vecāku atbildības), kurai ar bērnu personu ir sociālas attiecības un kura varētu sazināties ar iestādēm un bērnam dot iespēju izmantot savas procesuālās tiesības.

6. pants – Tiesības uz advokāta palīdzību

26. Šajā pantā ir paredzēta advokāta obligāta palīdzība bērniem, kuri tiek turēti aizdomās vai apsūdzēti kriminālprocesā.
27. Personas tiesības uz advokāta palīdzību ir nostiprinātas ECTK 6. panta 3. punkta c) apakšpunktā un Hartas 47. un 48. pantā. Direktīvā 2013/48/ES ir paredzēti vispārīgi noteikumi par šādām tiesībām attiecībā uz visām personām, kas ir aizdomās turētās vai apsūdzētās personas kriminālprocesā. Tomēr tajā ir pieļauts, ka aizdomās turēta vai apsūdzēta persona var atteikties no savām tiesībām uz advokāta palīdzību. Šajā direktīvā kā papildu garantija ir paredzēts, ka bērns nevar atteikties no šīm tiesībām.
28. ECT ir atkārtoti uzsvērusi, cik nozīmīga ir advokāta sniegtā palīdzība bērnam no kriminālprocesa sākuma un policijas veiktās nopratināšanas laikā, un tas liecina, ka atteikšanās no tiesībām uz advokāta palīdzību bērnam var nopietni kaitēt. Tas, cik nozīmīga bērnam ir advokāta palīdzība, ir atzīts arī visās attiecīgajās starptautiskajās normās, piemēram, Eiropas Padomes Ministru komitejas Pamatnostādnes par bērniem draudzīgu tieslietu sistēmu⁸, Pekinas noteikumos⁹ un ANO Konvencijas par bērna tiesībām 2007. gada Vispārējā komentārā Nr.°10 par bērnu tiesībām nepilngadīgo tiesvedības sistēmā¹⁰.
29. Tomēr attiecībā uz noteiktiem maznozīmīgiem pārkāpumiem advokāta obligāta palīdzība nebūtu samērīga. Tas jo īpaši attiecas uz ceļu satiksmes noteikumu maznozīmīgiem pārkāpumiem, pašvaldību saistošo noteikumu maznozīmīgiem pārkāpumiem un sabiedriskās kārtības maznozīmīgiem pārkāpumiem, ko dažās dalībvalstīs kvalificē kā noziedzīgus nodarījumus. Attiecībā uz šādiem likumpārkāpumiem kompetentajām iestādēm, kas nav prokuratūra vai tiesa ar jurisdikciju krimināllietās, nav pienākuma nodrošināt šajā direktīvā paredzētās tiesības uz advokāta obligātu palīdzību.

7. pants – Tiesības uz individuālu novērtējumu

⁸ 37.(-43.) punkts

⁹ 15.1. punkts

¹⁰ 49. punkts

30. Šajā pantā ir paredzēts, ka bērnam ir tiesības uz individuālu novērtējumu. Šāds individuāls novērtējums ir vajadzīgs, lai apzinātu bērna īpašās vajadzības saistībā ar aizsardzību, izglītību, apmācību un iekļaušanu atpakaļ sabiedrībā, un noteiktu, vai un kādā mērā bērnam kriminālprocesā būtu nepieciešami īpaši pasākumi. Bērna personiskās īpašības, brieduma pakāpe un ekonomiskais un sociālais stāvoklis var būtiski atšķirties.
31. Individuālais novērtējums būtu jāveic procesa piemērotā stadijā un ne vēlāk kā pirms apsūdzības izvirzīšanas. To vajadzētu fiksēt saskaņā ar attiecīgās valsts tiesību aktiem.
32. Neskarot Direktīvas 2011/36/ES 8. pantu, individuālā novērtējuma gaitā būtu jāpievērš īpaša uzmanība bērniem, kuri ir iesaistīti noziedzīgās darbībās, ko viņi piespiesti izdarīt kā cilvēku tirdzniecības upuri.
33. Šāda novērtējuma apjomu un elementus var pielāgot atbilstīgi likumpārkāpuma smagumam un piemērojamajam sodam, ja bērnu atzīst par vainīgu iespējamā likumpārkāpuma izdarīšanā. Piemēram, tāda smaga likumpārkāpuma gadījumā kā laupīšana vai slepkavība var būt pamats veikt sīkāku novērtējumu.
34. Individuālais novērtējums būtu jāatjaunina visa kriminālprocesa laikā, un ļauts izmantot individuālus novērtējumus, kas attiecībā uz bērnu veikti agrāk, ja tie ir atjaunināti.
35. Dalībvalstis var pieļaut atkāpi no šā pienākuma, ja individuāla novērtējuma veikšana nav samērīga, ņemot vērā lietas apstākļus un to, vai bērns ir iepriekš nonācis dalībvalstu iestāžu uzmanības lokā kriminālprocesa ietvaros. Šādos gadījumos par to, ka netiek veikts individuāls novērtējums, būtu jāinformē par bērnu aizsardzību vai labklājību atbildīga iestāde.

8. pants – Tiesības uz medicīnisku izmeklēšanu

36. Pieeja ārsta veiktai medicīniskai izmeklēšanai un atbilstoši medicīniskajai aprūpei visā laikposmā, kamēr bērnam ir atņemta brīvība, ir ieteikta starptautisko tiesību instrumentos, piemēram, ANO 2007. gada Vispārējā komentārā Nr.°10 par bērnu tiesībām nepilngadīgo tiesvedības sistēmā. Bērni, ņemot vērā viņu agrīno vecumu un nepietiekamo fiziskā un garīgā brieduma pakāpi, ir lielākā mērā pakļauti ļaunprātīgas izturēšanās un veselības problēmu riskam nekā citas aizdomās turētas vai apsūdzētas personas. Bieži vien bērni pat nespēj pienācīgi paust savas veselības problēmas. Ir jāpievērš īpaša vērība, lai nodrošinātu bērnu neaizskaramību, jo īpaši, kamēr viņiem ir atņemta brīvība.
37. Ja bērnam ir atņemta brīvība, bērnam vajadzētu būt tiesībām uz medicīnisku izmeklēšanu, ja to pieprasa persona, kam ir vecāku atbildība, atbilstošs pilngadīgais vai bērna advokāts. Šādu medicīnisku izmeklēšanu vajadzētu veikt mediķim.
38. Ja tiek pagarināta brīvības atņemšana vai paplašināti pret bērnu veiktie pasākumi, medicīnisku izmeklēšanu drīkst veikt atkārtoti.
39. Ja bērna medicīniskās izmeklēšanas rezultātā var secināt, ka kriminālprocesā pret bērnu plānotie pasākumi (piemēram, bērna nopratināšana, brīvības atņemšana) ir pretrunā ar bērna vispārējo garīgo un fizisko stāvokli, kompetentajām iestādēm būtu jāveic atbilstīgi pasākumi saskaņā ar valsts tiesību aktiem (piemēram, nopratināšanas atlikšana, bērna medicīniska izmeklēšana). Būtu pienācīgi jāņem vērā bērna intereses.

9. pants – Bērna nopratināšana

40. Bērna nopratināšana ir potenciāli riskanta situācija, kurā ir iespējams, ka ne vienmēr tiek ievērotas bērna procesuālās tiesības un cieņa un pienācīgi ņemta vērā viņa neaizsargātība.
41. Lai nodrošinātu pienācīgu aizsardzību bērniem, kuri ne vienmēr spēj izprast viņu nopratināšanas saturu, tostarp policijas nopratināšanas laikā, vajadzētu veikt nopratināšanas audiovizuālu ierakstu. Tomēr nebūtu samērīgi pieprasīt, lai kompetentās iestādes nodrošinātu audiovizuālo ierakstu visos gadījumos. Būtu pienācīgi jāņem vērā lietas sarežģītība, iespējamā likumpārkāpuma smagums un sods, ko par to iespējams piespriest. Tomēr, ja bērnam ir atņemta brīvība, nopratināšana būtu jāieraksta visos gadījumos.
42. Lai netiktu skarts šādu ierakstu saturs un konteksts, tiem jābūt pieejamiem tikai tiesu iestādēm un procesā iesaistītajām pusēm. Jebkāda šādu ierakstu publiska izplatīšana ir jānovērš. Turklāt nopratināšanas ilgums, stils un temps būtu jāpielāgo nopratinātā bērna vecumam un brieduma pakāpei.

10. pants – Tiesības uz personas brīvību

43. Tiesības uz personas brīvību un drošību ir nostiprinātas ECTK 5. panta 1. punktā un Hartas 6. pantā.
44. Saskaņā ar starptautiskajām normām, piemēram, ANO Konvencijas par bērna tiesībām 37. pantu, ANO 2007. gada Vispārējā komentāra Nr.°10 par bērnu tiesībām nepilngadīgo tiesvedības sistēmā 79. punktu un Eiropas Padomes Ministru komitejas ieteikumu¹¹, jebkāda veida brīvības atņemšanai attiecībā uz bērniem vajadzētu būt galējas nepieciešamības līdzeklim, ko piemēro īsāko atbilstošo laikposmu¹².
45. Ņemot vērā minētos starptautiskos standartus, šajā direktīvā ir paredzēti minimālie noteikumi attiecībā uz brīvības atņemšanu. Tas neskar to, kā dalībvalstis ievēro minētos starptautiskos standartus attiecībā uz brīvības atņemšanu pēc notiesāšanas, jo īpaši bērnu nošķiršanu no pilngadīgajiem un izglītojošu pasākumu pieejamību.

11. pants – Alternatīvi pasākumi

46. Lai izvairītos no brīvības atņemšanas bērniem, kompetentajām iestādēm būtu jāveic visi brīvības atņemšanai alternatīvie pasākumi, kad vien tas ir bērna interesēs. Šādiem pasākumiem būtu jāietver, piemēram, pienākumu ziņot kompetentajām iestādēm, ierobežojumus attiecībā uz saskarsmi ar noteiktām personām vai prasību iziet ārstniecības kursu vai piedalīties izglītojošos pasākumos¹³.

12. pants — Tiesības uz īpašu apiešanos brīvības atņemšanas gadījumā

47. Dažos gadījumos brīvības atņemšana var būt vajadzīga, piemēram, lai novērstu pierādījumu bojāšanas vai liecinieku ietekmēšanas risku, un gadījumos, kad pastāv slepenas vienošanās vai bēgšanas risks utt. Šādos gadījumos īpaša uzmanība būtu jāpievērš tam, kāda ir apiešanās ar bērnu, kam ir atņemta brīvība.

¹¹ Ministru komitejas Ieteikums Nr. (2008) 11 attiecībā uz Eiropas noteikumiem par mazgadīgiem likumpārkāpējiem, 59.1. punkts; Eiropas Padomes Pamatnostādnes par bērniem draudzīgu tieslietu sistēmu, 19. punkts.

¹² Skatīt Zaļo grāmatu "Savstarpējās uzticēšanās stiprināšana Eiropas tiesiskuma telpā", 5. nodaļu par bērniem, COM(2011) 327 galīgā redakcija, 14.6.2011.

¹³ Skatīt 8. pantu Padomes Pamatlēmumā 2009/829/TI (2009. gada 23. oktobris), ar ko attiecībā starp Eiropas Savienības dalībvalstīm savstarpējas atzīšanas principu piemēro lēmumiem par uzraudzības pasākumiem kā alternatīvu pirmstiesas apcietinājumam (OV L 294, 11.11.2009., 20. lpp.).

48. Turklāt, ņemot vērā bērnu, kam atņemta brīvība, neaizsargātību, ģimenes saišu un iekļaušanas atpakaļ sabiedrībā nozīmīgumu, kompetentajām iestādēm būtu jāievēro un aktīvi jāatbalsta starptautiskajos un Eiropas juridiskajos instrumentos nostiprināto bērna tiesību īstenošana. Papildus citām tiesībām bērniem jo īpaši būtu jāparedz šādas tiesības:
- (a) uzturēt regulāru un jēgpilnu saskarsmi ar vecākiem, ģimenes locekļiem un draugiem. Šo tiesību ierobežojumus nekad nevajadzētu izmantot kā sodu;
 - (b) saņemt atbilstīgu izglītību, ieteikumus un apmācību;
 - (c) saņemt medicīnisko aprūpi.
49. Saskaņā ar starptautiskajiem standartiem¹⁴ bērni būtu jātur atsevišķi no pilngadīgajiem, lai ņemtu vērā viņu vajadzības un neaizsargātību. Kad bērns, kam atņemta brīvība, sasniedz 18 gadu vecumu, viņam vajadzētu būt iespējai brīvības atņemšanas laikā arī turpmāk tikt turētam atsevišķi. Šajā nolūkā būtu jāņem vērā lietas apstākļi. Šajā direktīvā paredzētie pasākumi tomēr neietver prasību izveidot atsevišķas bērniem paredzētas brīvības atņemšanas vietas vai cietumus.

13. pants – Lietu savlaicīga un rūpīga izskatīšana

50. Lai nodrošinātu ātru rīcību un aizsargātu bērna intereses, procesā, kurā iesaistīts bērns, būtu jāpiemēro steidzamības princips. Tiesām būtu jārīkojas īpaši rūpīgi, lai izvairītos no jebkāda riska radīt nelabvēlīgas sekas bērna ģimenes un sociālajās attiecībās.

14. pants – Tiesības uz privātās dzīves aizsardzību

51. Prasība aizsargāt to bērnu privāto dzīvi, kuri ir aizdomās turētas vai apsūdzētas personas kriminālprocesā, izriet no starptautiskajiem standartiem¹⁵. Iesaiste kriminālprocesā kaitē attiecīgo personu reputācijai un jo īpaši attiecībā uz bērniem var negatīvi ietekmēt viņu izredzes iekļauties atpakaļ sabiedrībā un viņu nākotnes profesionālo un sociālo dzīvi. Kriminālprocesā iesaistītu bērnu privātās dzīves aizsardzība ir būtisks jauniešu rehabilitācijas elements.
52. Bērns būtu jātiesā slēgtā kārtībā. Izņēmuma gadījumos tiesa pēc tam, kad tā ir pienācīgi ņēmusi vērā bērna intereses, var nolemt, ka lietu tiesā var izskatīt atklātā kārtībā.
53. Turklāt, ņemot vērā bērna un ģimenes intereses, iestādēm būtu jānovērš tādas informācijas publiska izplatīšana, kura varētu ļaut identificēt bērnu un ģimeni (piemēram, bērna un viņa ģimenes locekļu vārdi un attēli).

15. pants – Personas, kam ir vecāku atbildība, tiesības klātienē piedalīties lietas izskatīšanā tiesā

54. Lai laikā, kad lieta tiek izskatīta tiesā, bērnam nodrošinātu pienācīgu palīdzību un atbalstu, lietas izskatīšanā tiesā būtu klātienē jāpiedalās personai, kam ir vecāku atbildība, vai citam atbilstošam pilngadīgajam, kā minēts 5. pantā.

16. pants — Bērna tiesības klātienē piedalīties lietas izskatīšanā tiesā, kuras mērķis ir novērtēt bērna vainu

¹⁴ ANO Konvencijas par bērna tiesībām 37. pants, Pekinas noteikumu 13.4. pants, Eiropas Padomes Ministru Komitejas Pamatnostādņu par bērniem draudzīgu tieslietu sistēmu IV.A.6.20. punkts.

¹⁵ Eiropas Padomes Ministru komitejas Pamatnostādnes par bērniem draudzīgu tieslietu sistēmu, IV.A.2.6. punkts.

55. Ja bērns klātienē nepiedalās lietas izskatīšanā tiesā, tiek skartas viņa tiesības uz aizstāvību. Atbildētājs šādā gadījumā nevar tiesai sniegt savu faktu izklāstu, ne arī attiecīgi sniegt pierādījumus. Tādējādi bērnu varētu atzīt par vainīgu, lai gan viņam nav bijis iespējas atspēkot notiesāšanu.
56. Tiesības klātienē piedalīties lietas izskatīšanā tiesā vai iespēja atteikties no šādām tiesībām pēc tam, kad persona par tām informēta, ir nepieciešamas, lai īstenotu tiesības uz aizstāvību.
57. Direktīvas 16. pantā dalībvalstīm paredzēts pienākums nodrošināt, ka tiesības klātienē piedalīties lietas izskatīšanā tiesā piemēro vienmēr, kad lietas izskatīšanas tiesā mērķis ir novērtēt apsūdzētās personas vainu (pieņemt notiesājošu vai attaisnojošu nolēmumu), saskaņā ar ECT judikatūru. Bērna klātbūtnei šajā kriminālprocesa stadijā ir īpaša nozīme, ņemot vērā šās stadijas iespējamās sekas.

17. pants – Eiropas apcietināšanas ordera process

58. Šī direktīva attiecas uz bērniem, kuriem piemēro Pamatlēmumā 2002/584/TI noteikto procesu, sākot ar brīdi, kad viņi ir apcietināti izpildes valstī. Eiropas apcietināšanas ordera sistēmas uzlabošana ir centrālais jautājums Komisijas trešajā ziņojumā par to, kā ir īstenots Padomes Pamatlēmums par Eiropas apcietināšanas orderi¹⁶.
59. Kompetentajām iestādēm izpildes dalībvalstīs ir jāpiemēro šajā direktīvā paredzētās tiesības. Bērniem izpildes dalībvalstī nodrošinot tādu pašu aizsardzības obligāto līmeni kā izsniegšanas dalībvalstī, tiks veicināta savstarpēja uzticēšanās un savstarpēja atzīšana.
60. Eiropas apcietināšanas ordera izpildes process netiks aizkavēts, jo šis pants neskar termiņus, kas noteikti Pamatlēmumā.
61. Attiecībā uz bērna interesēm un saskaņā ar starptautiskajām normām, ka jebkāda veida brīvības atņemšanai attiecībā uz bērniem vajadzētu būt galējas nepieciešamības līdzeklim, ko piemēro īsāko atbilstošo laikposmu (*skatīt iepriekš 10. pantu*), kompetentajām iestādēm jāveic visi vajadzīgie pasākumi, lai ierobežotu bērnu, kam piemēro šādu Eiropas apcietināšanas orderi, brīvības atņemšanas ilgumu.

18. pants – Tiesības uz juridisko palīdzību

62. Lai gan šis direktīvas mērķis nav regulēt juridiskās palīdzības sniegšanu, tajā ir ietverta prasība dalībvalstīm nodrošināt, ka to juridiskās palīdzības režīmi dod iespēju efektīvi īstenot tiesības uz advokāta palīdzību.
63. Bērnu, kuri ir aizdomās turētās vai apsūdzētās personas, tiesības saņemt pagaidu juridisko palīdzību, ja viņiem ir atņemta brīvība vai viņiem piemēro Eiropas apcietināšanas ordera procesu, aptvers [priekšlikums] direktīva[i] par pagaidu juridisko palīdzību aizdomās turētajām un apsūdzētajām personām kriminālprocesā, kurām ir atņemta brīvība, un juridisko palīdzību Eiropas apcietināšanas ordera procesā un [priekšlikums] Komisijas ieteikum[s]/[am] par aizdomās turētu un apsūdzētu personu tiesībām uz juridisko palīdzību kriminālprocesā. Otrajā minētajā dokumentā ir īpaši noteikumi par bērniem attiecībā uz “līdzekļu pārbaudi” un “lietas apstākļu pārbaudi”¹⁷.

¹⁶ Komisijas Ziņojums par to, kā kopš 2007. gada ir īstenots Padomes 2002. gada 13. jūnija Pamatlēmums par Eiropas apcietināšanas orderi un par nodošanas procedūram starp dalībvalstīm – COM(2011) 175, 11.4.2011.

¹⁷ Sk. 6. un 12. punktu.

19. pants – Apmācība

64. Tiesu iestāžu, tiesībsardzības iestāžu un ieslodzījuma vietu darbiniekiem, kuri izskata lietas, kurās ir iesaistīti bērni, vajadzētu būt informētiem par dažādu vecuma grupu bērnu īpašajām vajadzībām un būtu jāgādā, lai process tiktu attiecīgi pielāgots. Šajā nolūkā viņiem ir vajadzīga atbilstoša apmācība par bērnu likumīgajām tiesībām, dažādu vecuma grupu bērnu vajadzībām, bērnu attīstību un bērnu psiholoģiju, prasmes pedagoģijā un saziņā ar dažāda vecuma un dažādas attīstības pakāpes bērniem un apmācība darbam ar bērniem, kuri ir īpaši neaizsargātā situācijā¹⁸. Šāda apmācība būtu jāsaņem arī advokātiem, kas specializējušies bērnu aizstāvībā.
65. Arī personām, kuras bērniem sniedz atbalstu vai atjaunojošās justīcijas pakalpojumus, vajadzētu saņemt atbilstoša līmeņa apmācību, lai nodrošinātu izturēšanos pret bērniem ar cieņu, objektīvi un profesionāli.

20. pants – Datu vākšana

66. Lai uzraudzītu un novērtētu šīs direktīvas efektivitāti un lietderību, ir nepieciešams dalībvalstīs vākt datus par šajā direktīvā paredzēto tiesību īstenošanu. Attiecīgie dati ietver tiesu iestāžu un tiesībsardzības iestāžu reģistrētos datus un, ciktāl iespējams, veselības aprūpes un sociālās palīdzības dienestu apkopotos administratīvos datus.

21. pants – Izmaksas

67. Izmaksas, kas rodas saistībā ar šīs direktīvas piemērošanu attiecībā uz bērna novērtējumu, medicīnisko izmeklēšanu un audiovizuālajiem ierakstiem, sedz dalībvalstis pat tad, ja aizdomās turētais vai apsūdzētais bērns tiek notiesāts.

22. pants – Noteikumu stingrības nemazināšanas klauzula

68. Ar šo pantu nodrošina, ka, nosakot kopējus minimālos standartus saskaņā ar šo direktīvu, dažās dalībvalstīs standarti netiek pazemināti un tiek saglabāti Hartā un ECTK paredzētie standarti. Tā kā šajā direktīvā ir paredzēti minimālie noteikumi, dalībvalstis saglabā brīvību noteikt augstākus standartus nekā tie, par kuriem panākta vienošanās šajā direktīvā.

23. pants – Transponēšana

69. Dalībvalstīm šī direktīva jāīsteno [24 mēnešu laikā pēc tās publicēšanas] un līdz tam pašam datumam jānosūta Komisijai to tiesību aktu teksts, ar kuriem šo direktīvu transponē valsts tiesību aktos.
70. Dalībvalstīm būtu jāpaziņo par saviem transponēšanas pasākumiem, iesniedzot vienu vai vairākus dokumentus, kuros paskaidrota saistība starp direktīvas komponentiem un valsts transponēšanas instrumentu attiecīgajām daļām.

24. pants – Stāšanās spēkā

71. Šajā pantā paredzēts, ka direktīva stājas spēkā divdesmitajā dienā pēc tās publicēšanas *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī*.

4. SUBSIDIARITĀTES PRINCIPS

72. Dalībvalstis nevar pienācīgi sasniegt šī priekšlikuma mērķi, jo priekšlikuma mērķis ir veicināt dalībvalstu savstarpējo uzticēšanos, un tādēļ ir svarīgi vienoties par visā

¹⁸ Tas izriet arī no starptautiskajiem standartiem, piemēram, ANO BTK 40. panta 1. un 3. punkta un Eiropas Padomes Ministru komitejas Pamatnostādņu par bērniem draudzīgu tieslietu sistēmu 63. punkta.

Eiropas Savienībā kopējiem minimālajiem standartiem par procesuālajām garantijām kriminālprocesā attiecībā uz bērniem, kas ir aizdomās turētas vai apsūdzētas personas. Pamatojums vajadzībai pēc ES rīcības un paskaidrojumi, kāpēc ES ir labākas iespējas rīkoties attiecībā uz īpašām garantijām bērniem, pret kuriem vērsts kriminālprocess, ir sīkāk izklāstīti ietekmes novērtējumā, kas pievienots direktīvas priekšlikumam.

5. PROPORCIONALITĀTES PRINCIPS

73. Priekšlikums atbilst proporcionalitātes principam, jo tajā ir paredzēts vienīgi tas, kas nepieciešams noteiktā mērķa sasniegšanai Eiropas līmenī, un šim nolūkam vajadzīgie pasākumi. No priekšlikuma ir izslēgti pasākumi, kuru mērķis ir panākt standartu lielāku saskaņošanu, piemēram, attiecībā uz vecumu, ar kuru iestājas kriminālatbildība, nepilngadīgo lietu tiesu izveidošanu, noteikumiem par lietu ārpustiesas risināšanu, un kuri būtu radījuši ievērojamas izmaiņas dalībvalstu krimināltiesību sistēmās. Lai nodrošinātu ES rīcības proporcionalitāti, direktīvā nav ierosināts visaptverošs noteikumu kopums par bērniem kriminālprocesā. Tajā ir paredzēti tikai minimālie noteikumi, kas ir vajadzīgi, lai sasniegtu mērķi panākt efektīvu aizsardzības līmeni bērniem un veicināt savstarpēju uzticēšanos un tiesu iestāžu sadarbību.

6. IETEKME UZ BUDŽETU

74. Šis priekšlikums neietekmē ES budžetu.

Priekšlikums

EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES DIREKTĪVA**par procesuālajām garantijām bērniem, kuri ir aizdomās turētās vai apsūdzētās personas kriminālprocesā**

EIROPAS PARLAMENTS UN EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME,

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienības darbību un jo īpaši tā 82. panta 2. punkta b) apakšpunktu,

ņemot vērā Eiropas Komisijas priekšlikumu,

pēc leģislatīvā akta projekta nosūtīšanas valstu parlamentiem,

ņemot vērā Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumu¹⁹,

ņemot vērā Reģionu komitejas atzinumu²⁰,

saskaņā ar parasto likumdošanas procedūru,

tā kā:

- (1) Šīs direktīvas mērķis ir noteikt procesuālās garantijas, lai nodrošinātu, ka bērni, kuri ir aizdomās turētās vai apsūdzētās personas kriminālprocesā, spēj izprast šo procesu un tam sekot, ļautu šiem bērniem īstenot savas tiesības uz taisnīgu tiesu, novērstu bērnu atkārtotus likumpārkāpumus un sekmētu bērnu sociālo iekļaušanu.
- (2) Paredzot minimālos noteikumus par aizdomās turētu un apsūdzētu personu procesuālajām tiesībām, ar šo direktīvu būtu jāstiprina dalībvalstu uzticēšanās citu dalībvalstu krimināltiesību sistēmām, tādējādi palīdzot uzlabot nolēmumu savstarpēju atzīšanu krimināllietās. Ar šādiem kopējiem minimālajiem noteikumiem turklāt vajadzētu novērst personu brīvas pārvietošanās šķēršļus visā dalībvalstu teritorijā.
- (3) Kaut gan dalībvalstis ir Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas, Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām un Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencijas par bērna tiesībām puses, pieredze liecina, ka šis fakts pats par sevi ne vienmēr nodrošina pietiekamu uzticēšanās pakāpi citu dalībvalstu krimināltiesību sistēmām.
- (4) Stokholmas programmā²¹ tika likts liels uzsvars uz personu tiesību stiprināšanu kriminālprocesā. Eiropadome Stokholmas programmas 2.4. punktā aicināja Komisiju iesniegt priekšlikumus, kuros tiktu noteikta pakāpeniska pieeja²² aizdomās turēto un apsūdzēto personu tiesību stiprināšanai.

¹⁹ OV C [...], [...], [...]. lpp.

²⁰ OV C [...], [...], [...]. lpp.

²¹ OV C 115, 4.5.2010., 1. lpp.

²² OV C 291, 4.12.2009., 1. lpp.

- (5) Līdz šim ir pieņemti trīs pasākumi, proti, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2010/64/ES²³, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2012/13/ES²⁴ un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2013/48/ES²⁵.
- (6) Ar šo direktīvu veicina bērnu tiesības, ņemot vērā Eiropas Padomes pamatnostādnes par bērniem draudzīgu tieslietu sistēmu.
- (7) Bērniem, kuri ir aizdomās turētās vai apsūdzētās personas kriminālprocesā, būtu jāpievērš īpaša vērība, lai saglabātu viņu attīstības potenciālu un spēju iekļauties atpakaļ sabiedrībā.
- (8) Šī direktīva būtu jāpiemēro bērniem jeb personām, kuras nav sasniegušas 18 gadu vecumu, no brīža, kad tās iegūst aizdomās turētas vai apsūdzētas personas statusu par likumpārkāpuma izdarīšanu, neatkarīgi no viņu vecuma kriminālprocesa laikā un līdz galīgam nolēmumam.
- (9) Šī direktīva būtu jāpiemēro arī likumpārkāpumiem, kurus tā pati aizdomās turētā vai apsūdzētā persona ir izdarījusi pēc 18 gadu vecuma sasniegšanas un attiecībā uz kuriem veic kopīgu izmeklēšanu un kriminālvajāšanu, jo tie ir neatraujami saistīti ar likumpārkāpumiem, par kuriem kriminālprocess pret minēto personu sākts pirms 18 gadu vecuma sasniegšanas.
- (10) Ja brīdī, kad persona iegūst aizdomās turētas vai apsūdzētas personas statusu kriminālprocesā, persona ir sasniegusi 18 gadu vecumu, dalībvalstis tiek mudinātas piemērot šajā direktīvā paredzētās procesuālās garantijas, līdz šī persona sasniedz 21 gada vecumu.
- (11) Dalībvalstīm būtu jānosaka bērna vecums, pamatojoties uz paša bērna paziņojumu, civiltāvokļa pārbaudi, dokumentu izpēti, citiem pierādījumiem un, ja šādi pierādījumi nav pieejami vai nav pārliecinoši, pamatojoties uz medicīnisku izmeklēšanu.
- (12) Šī direktīva būtu jāīsteno, ņemot vērā Direktīvas 2012/13/ES un Direktīvas 2013/48/ES noteikumus. Informācija attiecībā uz maznozīmīgiem pārkāpumiem būtu jāsniedz saskaņā ar tādiem pašiem nosacījumiem, kā paredzēts Direktīvas 2012/13/ES 2. panta 2. punktā. Lai ņemtu vērā bērnu īpašās vajadzības, šajā direktīvā tomēr ir paredzētas papildu garantijas attiecībā uz informāciju, kas jāsniedz personai, kam ir vecāku atbildība, un advokāta obligātu palīdzību.
- (13) Ja bērnam ir atņemta brīvība, paziņojumā par tiesībām, ko bērnam izsniedz saskaņā ar Direktīvas 2012/13/ES 4. pantu, būtu jāiekļauj skaidra informācija par bērna tiesībām saskaņā ar šo direktīvu.
- (14) Termins "persona, kam ir vecāku atbildība," apzīmē jebkuru personu, kam ir vecāku atbildība pār bērnu, kā definēts Padomes Regulā (EK) Nr. 2201/2003²⁶. Termins "vecāku atbildība" apzīmē visas tiesības un pienākumus attiecībā uz bērna personu vai

²³ Eiropas Parlamenta un Padomes 2010. gada 20. oktobra Direktīva 2010/64/ES par tiesībām uz mutisko un rakstisko tulkojumu kriminālprocesā (OV L 280, 26.10.2010., 1. lpp.).

²⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes 2012. gada 22. maija Direktīva 2012/13/ES par tiesībām uz informāciju kriminālprocesā (OV L 142, 1.6.2012., 1. lpp.).

²⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 22. oktobra Direktīva 2013/48/ES par tiesībām uz advokāta palīdzību kriminālprocesā un Eiropas apcietināšanas ordera procesā, par tiesībām uz to, ka pēc brīvības atņemšanas informē trešo personu, un par tiesībām, kamēr atņemta brīvība, sazināties ar trešām personām un konsulārajām iestādēm (OV L 294, 6.11.2013., 1. lpp.).

²⁶ Padomes Regula (EK) Nr. 2201/2003 (2003. gada 27. novembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību (OV L 338, 23.12.2003., 1. lpp.).

bērna īpašumu, kuras piešķir fiziskai vai juridiskai personai ar spriedumu, likumu vai nolīgumu, kam ir juridisks spēks, tostarp aizgādības tiesības un saskarsmes tiesības.

- (15) Bērnam vajadzētu būt tiesībām uz to, lai persona, kam ir vecāku atbildība, tiktu mutiski vai rakstiski informēta par piemērojamajām procesuālajām tiesībām. Minētā informācija būtu jāsniedz nekavējoties un tik detalizēti, cik nepieciešams, lai garantētu procesa taisnīgu norisi un bērna tiesību uz aizstāvību efektīvu īstenošanu. Ja informācijas par šīm tiesībām sniegšana personai, kam ir vecāku atbildība, būtu pretrunā ar bērna interesēm, vajadzētu informēt citu atbilstošu pilngadīgo.
- (16) Bērnam nevajadzētu dot iespēju atteikties no savām tiesībām uz advokāta palīdzību, jo bērni nespēj pilnībā izprast kriminālprocesu un tam sekot. Tāpēc attiecībā uz bērniem advokāta klātbūtnei vai palīdzībai vajadzētu būt obligātai.
- (17) Dažās dalībvalstīs sodus, izņemot brīvības atņemšanas sodus, par salīdzinoši maznozīmīgiem pārkāpumiem nosaka nevis prokuratūras un tiesas ar jurisdikciju krimināllietās, bet gan citas iestādes. Tā tas var būt, piemēram, attiecībā uz ceļu satiksmes noteikumu pārkāpumiem, kuri ir plaši izplatīti un kurus varētu konstatēt ceļu satiksmes kontroles rezultātā. Tādos gadījumos nebūtu saprātīgi kompetentajām iestādēm izvirzīt prasību nodrošināt advokāta obligātu palīdzību. Ja dalībvalsts tiesību aktos ir paredzēts, ka sodu par maznozīmīgiem pārkāpumiem nosaka šāda iestāde, un pastāv vai nu pārsūdzības tiesības vai iespēja lietu citādi nodot tiesai ar jurisdikciju krimināllietās, tiesības uz advokāta obligātu palīdzību tādējādi būtu jāpiemēro tikai procesam minētajā tiesā pēc šādas pārsūdzības vai lietas nodošanas. Dažās dalībvalstīs atbildība par procesu, kurā iesaistīts bērns, var būt prokuratūrai, kas var noteikt sodu. Šādā procesā bērnam būtu jāparedz advokāta obligāta palīdzība.
- (18) Dažās dalībvalstīs noteiktus maznozīmīgus pārkāpumus, jo īpaši ceļu satiksmes noteikumu maznozīmīgus pārkāpumus, pašvaldību saistošo noteikumu maznozīmīgus pārkāpumus un sabiedriskās kārtības maznozīmīgus pārkāpumus, kvalificē kā noziedzīgus nodarījumus. Attiecībā uz šādiem maznozīmīgiem pārkāpumiem nebūtu samērīgi kompetentajām iestādēm izvirzīt prasību nodrošināt advokāta obligātu palīdzību. Ja dalībvalsts tiesību aktos ir paredzēts, ka par maznozīmīgiem pārkāpumiem nevar noteikt brīvības atņemšanas sodu, tiesības uz advokāta obligātu palīdzību tādējādi būtu jāattiecina tikai uz tiesvedību tiesā, kurai ir jurisdikcija krimināllietās.
- (19) Bērnam, kurš ir aizdomās turētā vai apsūdzētā persona kriminālprocesā, būtu jāparedz tiesības uz individuālu novērtējumu, lai apzinātu bērna īpašās vajadzības saistībā ar aizsardzību, izglītību, apmācību un sociālo iekļaušanu, lai noteiktu, vai un kādā mērā bērnam kriminālprocesā būtu nepieciešami īpaši pasākumi, un lai izsvērtu bērna kriminālatbildības apmēru un soda vai izglītojošu pasākumu atbilstību attiecībā uz bērnu.
- (20) Lai nodrošinātu bērna, kam ir atņemta brīvība, personas neaizskaramību, bērnam vajadzētu būt pieejamai medicīniskai izmeklēšanai. Medicīnisku izmeklēšanu vajadzētu veikt mediķim.
- (21) Tā kā bērni ne vienmēr spēj izprast viņu nopratināšanas saturu, nolūkā bērnam nodrošināt pienācīgu aizsardzību un izvairīties no nopratināšanas satura apstrīdēšanas un līdz ar to no nelietderīgas atkārtotas nopratināšanas vajadzētu veikt bērna nopratināšanas audiovizuālu ierakstu. Tas neattiecas uz nopratināšanu, kas ir nepieciešama, lai bērnu identificētu.

- (22) Tomēr nebūtu samērīgi pieprasīt, lai kompetentās iestādes audiovizuālu ierakstu nodrošinātu visos gadījumos. Būtu pienācīgi jāņem vērā lietas sarežģītība, iespējamā likumpārkāpuma smagums un sods, ko par to iespējams piespriest. Ja bērnam ir atņemta brīvība pirms notiesāšanas, būtu jāveic jebkādas bērna nopratināšanas audiovizuāls ieraksts.
- (23) Šādiem audiovizuāliem ierakstiem vajadzētu būt pieejamiem tikai tiesu iestādēm un procesā iesaistītajām pusēm. Turklāt bērna nopratināšana būtu jāveic, ņemot vērā viņa vecumu un brieduma pakāpi.
- (24) Attiecībā uz lēmumu par juridiskās palīdzības sniegšanu dalībvalstīm būtu jācenšas ieviest noteikumus, ar ko bērniem tiktu nodrošināta tiesību uz advokāta palīdzību efektīva īstenošana.
- (25) Bērni ir īpaši neaizsargātā stāvoklī saistībā ar brīvības atņemšanu. Vajadzētu pielikt īpašas pūles, lai izvairītos no bērnu brīvības atņemšanas, ņemot vērā tās radītos riskus attiecībā uz bērnu fizisko, garīgo un sociālo attīstību. Kompetentajām iestādēm būtu jāapsver alternatīvi pasākumi un tie jāpiemēro visos gadījumos, kad tas ir bērna interesēs. Tas varētu ietvert pienākumu ziņot kompetentai iestādei, ierobežojumus attiecībā uz saskarsmi ar noteiktām personām, prasību iziet ārstniecības kursu vai ārstēšanu no atkarības un piedalīties izglītojošos pasākumos.
- (26) Gadījumos, kad bērnam atņemta brīvība, viņam būtu jāpiemēro īpaši aizsardzības pasākumi. Jo īpaši bērni būtu jānošķir no pilngadīgajiem, ja vien netiek uzskatīts, ka pretēja rīcība ir bērna interesēs, saskaņā ar Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencijas par bērnu tiesībām 37. panta c) punktu. Ja bērns, kam ir atņemta brīvība, sasniedz 18 gadu vecumu, vajadzētu pastāvēt iespējai brīvības atņemšanu turpināt izciest atsevišķi, kad tas ir pamatoti, ņemot vērā konkrētās lietas apstākļus. Īpaša uzmanība būtu jāpievērš tam, kāda ir apiešanās ar bērniem, kam ir atņemta brīvība, ņemot vērā viņiem raksturīgo neaizsargātību. Bērniem vajadzētu būt pieejamām viņu vajadzībām piemērotām izglītības iespējām.
- (27) Speciālistiem, kuri tieši saskaras ar bērniem, vajadzētu ņemt vērā dažādu vecuma grupu bērnu īpašās vajadzības un gādāt, lai process tiktu tām pielāgots. Šajā nolūkā viņiem vajadzētu būt īpaši apmācītiem darbam ar bērniem.
- (28) Pret bērniem vērstas lietas tiesā būtu jāizskata slēgtā kārtībā, lai aizsargātu bērnu privāto dzīvi un sekmētu iekļaušanos atpakaļ sabiedrībā. Izņēmuma gadījumos tiesa pēc tam, kad tā ir pienācīgi ņemusi vērā bērna intereses, var nolemt, ka lieta tiesā izskatāma atklātā kārtībā.
- (29) Lai bērnam nodrošinātu pienācīgu palīdzību un atbalstu, personai, kam ir vecāku atbildība, vai citam atbilstošam pieaugušajam būtu klātienē jāpiedalās tās lietas izskatīšanā tiesā, kurā iesaistīts aizdomās turētais vai apsūdzētais bērns.
- (30) Apsūdzētas personas tiesības klātienē piedalīties lietas izskatīšanā tiesā balstās uz tiesībām uz taisnīgu tiesu, kas paredzētas Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6. pantā, kā to interpretējusi Eiropas Cilvēktiesību tiesa.
- (31) Šajā direktīvā paredzētās tiesības būtu jāattiecina uz bērniem, kuriem piemēro Eiropas apcietināšanas ordera procesu, no brīža, kad attiecīgais bērns ir apcietināts izpildes dalībvalstī.
- (32) Jebkuru individuālu novērtējumu, medicīnisku izmeklēšanu un audiovizuālu ierakstu, kas paredzēts šajā direktīvā, būtu jāveic bez izmaksām bērnam.

- (33) Lai uzraudzītu un novērtētu šīs direktīvas efektivitāti, ir nepieciešams dalībvalstīs vākt datus par šajā direktīvā paredzēto tiesību īstenošanu. Attiecīgie dati ietver tiesu iestāžu un tiesībaizsardzības iestāžu reģistrētos datus un, ciktāl iespējams, veselības aprūpes un sociālās palīdzības dienestu apkopotos administratīvos datus par šajā direktīvā paredzētajām tiesībām, jo īpaši datus par to bērnu skaitu, kuriem ir sniegta advokāta palīdzība, veikto individuālo novērtējumu skaitu, nopratināšanu skaitu, kam veikts audiovizuāls ieraksts, un to bērnu skaitu, kam ir atņemta brīvība.
- (34) Ar šo direktīvu nostiprina pamattiesības un pamatprincipus, kas ir ietverti Eiropas Savienības Pamattiesību hartā un Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijā, ieskaitot spīdzināšanas aizliegumu, necilvēcīgas un pazemojošas attieksmes aizliegumu, tiesības uz brīvību un drošību, tiesības uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību, tiesības uz personas neaizskaramību, bērna tiesības, personu ar invaliditāti tiesības uz iekļaušanu, tiesības uz efektīvu tiesisko aizsardzību un uz taisnīgu tiesu, nevainīguma prezumpciju un tiesības uz aizstāvību. Šī direktīva būtu jāīsteno saskaņā ar minētajām tiesībām un principiem.
- (35) Ar šo direktīvu nosaka minimālos noteikumus. Dalībvalstis var paplašināt šajā direktīvā noteiktās tiesības, lai nodrošinātu augstāku aizsardzības līmeni. Šāds augstāks aizsardzības līmenis nedrīkstētu radīt šķērslī tiesas spriedumu savstarpējai atzīšanai, kuras veicināšanai paredzēti šie minimālie noteikumi. Aizsardzības līmenis nekādā gadījumā nedrīkstētu būt zemāks par standartiem, kas ir noteikti Eiropas Savienības Pamattiesību hartā vai Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijā, atbilstoši interpretācijai Eiropas Savienības Tiesas un Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūrā.
- (36) Ņemot vērā, ka šīs direktīvas mērķus, proti, noteikt kopējus minimālos standartus attiecībā uz procesuālajām garantijām bērniem, kuri ir aizdomās turētās vai apsūdzētās personas kriminālprocesā, nevar pietiekami labi sasniegt atsevišķās dalībvalstīs un to, ka šī pasākuma mēroga dēļ minēto mērķi var labāk sasniegt Savienības līmenī, Savienība var pieņemt pasākumus saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienību 5. pantā noteikto subsidiaritātes principu. Saskaņā ar minētajā pantā noteikto proporcionalitātes principu šajā direktīvā paredz vienīgi tos pasākumus, kas ir vajadzīgi minēto mērķu sasniegšanai.
- (37) [Saskaņā ar 3. pantu Protokolā (Nr. 21) par Apvienotās Karalistes un Īrijas nostāju saistībā ar brīvības, drošības un tiesiskuma telpu, kas pievienots Līgumam par Eiropas Savienību un Līgumam par Eiropas Savienības darbību, minētās dalībvalstis ir paziņojušas, ka tās vēlas piedalīties šīs direktīvas pieņemšanā un īstenošanā] VAI [Saskaņā ar 1. un 2. pantu Protokolā (Nr. 21) par Apvienotās Karalistes un Īrijas nostāju saistībā ar brīvības, drošības un tiesiskuma telpu, kas pievienots Līgumam par Eiropas Savienību un Līgumam par Eiropas Savienības darbību, un, neskarot 4. pantu minētajā protokolā, minētās dalībvalstis nepedalās šīs direktīvas pieņemšanā, un šī direktīva tām nav saistoša un nav jāpiemēro]²⁷.
- (38) Saskaņā ar 1. un 2. pantu Protokolā Nr. 22 par Dānijas nostāju, kas pievienots Līgumam par Eiropas Savienību un Līgumam par Eiropas Savienības darbību, Dānija nepedalās šīs direktīvas pieņemšanā, un Dānijai šī direktīva nav saistoša un nav jāpiemēro.

²⁷ Šā direktīvas apsvēruma galīgā redakcija būs atkarīga no Apvienotās Karalistes un Īrijas nostājas, ko pieņems saskaņā ar Protokola Nr. 21 noteikumiem.

- (39) Saskaņā ar dalībvalstu un Komisijas 2011. gada 28. septembra kopīgo politisko deklarāciju par skaidrojošiem dokumentiem²⁸ dalībvalstis ir apņēmušās pamatos gadījumos paziņojumam par transponēšanas pasākumiem pievienot vienu vai vairākus dokumentus, kuros paskaidro saistību starp direktīvas komponentiem un valsts transponēšanas instrumentu attiecīgajām daļām. Attiecībā uz šo direktīvu likumdevējs uzskata, ka šādu dokumentu nosūtīšana ir pamatota,

²⁸ OV C 369, 17.12.2011., 14. lpp.

IR PIENĒMUŠI ŠO DIREKTĪVU.

1. pants

Priekšmets

Ar šo direktīvu paredz minimālos noteikumus par bērnu, kuri ir aizdomās turētās un apsūdzētās personas kriminālprocesā, un bērnu, kuriem piemēro nodošanas procedūru saskaņā ar Padomes Pamatlēmumu 2002/584/TI²⁹ (“Eiropas apcietināšanas ordera izpildes procesā”), atsevišķām tiesībām.

2. pants

Darbības joma

1. Šo direktīvu piemēro bērniem, pret kuriem ir vērsts kriminālprocess, no brīža, kad viņi iegūst aizdomās turētas vai apsūdzētas personas statusu par likumpārkāpuma izdarīšanu, un līdz kriminālprocesa noslēgumam.
2. Šo direktīvu piemēro bērniem, uz kuriem attiecas Eiropas apcietināšanas ordera process, no brīža, kad viņi ir apcietināti izpildes dalībvalstī.
3. Šo direktīvu piemēro 1. punktā minētajām aizdomās turētajām vai apsūdzētajām personām, pret kurām vērsts kriminālprocess, un 2. punktā minētajām personām, uz kurām attiecas Eiropas apcietināšanas ordera process, kad šīs personas vairs nav bērni minēto procesu laikā, kuri sākti, kamēr šīs personas bija bērni.
4. Šo direktīvu piemēro arī bērniem, kuri nav aizdomās turētās vai apsūdzētās personas, bet kuri policijas vai citas tiesībaizsardzības iestādes veiktas nopratināšanas laikā iegūst aizdomās turētas vai apsūdzētas personas statusu.
5. Šī direktīva neskar valstu noteikumus, saskaņā ar kuriem nosaka vecumu, ar kuru iestājas kriminālatbildība.

3. pants

Definīcija

Šajā direktīvā termins “bērns” apzīmē personu, kura nav sasniegusi 18 gadu vecumu.

4. pants

Bērna tiesības uz informāciju

1. Dalībvalstis nodrošina, ka bērnu nekavējoties informē par viņa tiesībām saskaņā ar Direktīvu 2012/13/ES. Bērnu informē arī par šādām tiesībām, kuru darbības joma atbilst Direktīvai 2012/13/ES:

²⁹ Padomes Pamatlēmums 2002/584/TI (2002. gada 13. jūnijs) par Eiropas apcietināšanas orderi un par nodošanas procedūrām starp dalībvalstīm (OV L 190, 18.7.2002., 1. lpp.).

- (1) bērna tiesības uz informācijas sniegšanu personai, kam ir vecāku atbildība, kā paredzēts 5. pantā;
 - (2) bērna tiesības uz advokāta palīdzību, kā paredzēts 6. pantā;
 - (3) bērna tiesības uz individuālu novērtējumu, kā paredzēts 7. pantā;
 - (4) bērna tiesības uz medicīnisku izmeklēšanu, kā paredzēts 8. pantā;
 - (5) bērna tiesības uz brīvību un tiesības uz īpašu apiešanos, kad ir atņemta bērna brīvība, kā paredzēts 10. un 12. pantā;
 - (6) bērna tiesības uz privātās dzīves aizsardzību, kā paredzēts 14. pantā;
 - (7) bērna tiesības uz personas, kam ir vecāku atbildība, piedalīšanos lietas izskatīšanā tiesā, kā paredzēts 15. pantā;
 - (8) bērna tiesības klātienē piedalīties lietas izskatīšanā tiesā, kā paredzēts 16. pantā;
 - (9) bērna tiesības uz juridisko palīdzību, kā paredzēts 18. pantā.
2. Dalībvalstis nodrošina, ka gadījumā, ja bērnam ir atņemta brīvība, paziņojumā par tiesībām, ko bērnam izsniedz saskaņā ar Direktīvu 2012/13/ES, iekļauj bērna tiesības saskaņā ar šo direktīvu.

5. pants

Bērna tiesības uz informācijas sniegšanu personai, kam ir vecāku atbildība

Dalībvalstis nodrošina, ka informāciju, ko bērns saņem saskaņā ar 4. pantu, sniedz personai, kam ir vecāku atbildība pār bērnu, vai, ja tas ir pretrunā ar bērna interesēm, citam atbilstošam pilngadīgajam.

6. pants

Tiesības uz advokāta obligātu palīdzību

1. Dalībvalstis nodrošina, ka bērnam visā kriminālprocesa laikā tiek sniegta advokāta palīdzība saskaņā ar Direktīvu 2013/48/ES. No tiesībām uz advokāta palīdzību nevar atteikties.
2. Tiesības uz advokāta palīdzību piemēro arī kriminālprocesā, kura rezultātā prokurors var lietu galīgi izbeigt, ja bērns ir izpildījis konkrētus nosacījumus.

7. pants

Tiesības uz individuālu novērtējumu

1. Dalībvalstis nodrošina, ka tiek ņemtas vērā bērna īpašās vajadzības saistībā ar aizsardzību, izglītību, apmācību un sociālo iekļaušanu.
2. Šajā nolūkā veic bērna individuālu novērtējumu. Novērtējumā jo īpaši ņem vērā bērna personību, brieduma pakāpi un ekonomisko un sociālo stāvokli.
3. Individuālais novērtējums būtu jāveic procesa piemērotā stadijā un ne vēlāk kā pirms apsūdzības izvirzīšanas.

4. Individuāla novērtējuma apjomu un elementus var pielāgot atkarībā no lietas apstākļiem, iespējamā likumpārkāpuma smaguma un piemērojamā soda, ja bērnu atzīst par vainīgu likumpārkāpuma izdarīšanā, neatkarīgi no tā, vai bērns ir iepriekš nonācis kompetento iestāžu uzmanības lokā kriminālprocesa ietvaros.
5. Individuālo novērtējumu veic, tajā cieši iesaistot bērnu.
6. Ja ir būtiski mainījušies elementi, kas ir individuālā novērtējuma pamatā, dalībvalstis nodrošina, ka individuālo novērtējumu atjaunina visa kriminālprocesa laikā.
7. Dalībvalstis var pieļaut atkāpi no 1. punktā paredzētā pienākuma, ja individuāla novērtējuma veikšana nav samērīga, ņemot vērā lietas apstākļus un to, vai bērns ir iepriekš nonācis dalībvalstu iestāžu uzmanības lokā kriminālprocesa ietvaros.

8. pants

Tiesības uz medicīnisku izmeklēšanu

1. Ja bērnam ir atņemta brīvība, dalībvalstis nodrošina, ka bērnam ir pieejama medicīniska izmeklēšana, jo īpaši lai novērtētu bērna vispārējo garīgo un fizisko stāvokli un tādējādi noteiktu, vai bērns spēj panest nopratināšanu vai citas izmeklēšanas vai pierādījumu vākšanas darbības vai jebkurus pasākumus, kas veikti vai plānoti attiecībā uz bērnu.
2. Medicīnisku izmeklēšanu var lūgt šādas personas:
 - (a) bērns;
 - (b) persona, kam ir vecāku atbildība, vai atbilstošs pilngadīgais, kas minēts 5. pantā;
 - (c) bērna advokāts.
3. Medicīniskās izmeklēšanas secinājumus reģistrē rakstiski.
4. Dalībvalstis nodrošina, ka gadījumos, kad to pieprasa apstākļi, medicīnisko izmeklēšanu atkārtoti.

9. pants

Bērnu nopratināšana

1. Dalībvalstis nodrošina, ka visos gadījumos, kad pirms apsūdzības izvirzīšanas bērnu nopratina policija vai cita tiesībsardzības vai tiesu iestāde, tiek veikts audiovizuāls ieraksts, izņemot gadījumus, kad tas nav samērīgi, ņemot vērā lietas sarežģītību, iespējamā likumpārkāpuma smagumu un sodu, ko par to iespējams piespriest.
2. Bērnu nopratināšanas audiovizuālu ierakstu veic visos gadījumos, kad bērnam ir atņemta brīvība, neatkarīgi no kriminālprocesa stadijas.
3. Šā panta 1. punkts neskar iespēju uzdot jautājumus bērna identifikācijas nolūkā, neveicot šādu audiovizuālu ierakstu.

10. pants

Tiesības uz brīvību

1. Dalībvalstis nodrošina, ka brīvības atņemšanu bērniem pirms notiesāšanas piemēro tikai kā galējas nepieciešamības līdzekli un uz īsāko atbilstošo laikposmu. Pienācīgi ņem vērā bērna vecumu un individuālo situāciju.
2. Dalībvalstis nodrošina, ka visos gadījumos, kad bērnam piemērota brīvības atņemšana pirms notiesāšanas, to periodiski pārskata tiesa.

11. pants

Alternatīvi pasākumi

1. Dalībvalstis nodrošina, ka gadījumos, kad ir izpildīti nosacījumi brīvības atņemšanai, kompetentās iestādes piemēro alternatīvus pasākumus, kad vien tas iespējams.
2. Alternatīvi pasākumi var ietvert:
 - (a) bērna pienākumu uzturēties noteiktā vietā;
 - (b) ierobežojumus saskarsmei ar noteiktām personām;
 - (c) pienākumu ziņot kompetentajām iestādēm;
 - (d) prasību iziet ārstniecības kursu vai ārstēšanu no atkarības;
 - (e) dalību izglītojošos pasākumos.

12. pants

Tiesības uz īpašu apiešanos brīvības atņemšanas gadījumā

1. Dalībvalstis nodrošina, ka bērnus, kam ir atņemta brīvība, nošķir no pieaugušajiem, ja vien netiek uzskatīts, ka pretēja rīcība ir bērna interesēs. Ja bērns, kam ir atņemta brīvība, sasniedz 18 gadu vecumu, dalībvalstis nodrošina iespēju brīvības atņemšanu turpināt izciest atsevišķi, kad tas ir pamatoti, ņemot vērā personas, kam ir atņemta brīvība, individuālos apstākļus.
2. Dalībvalstis brīvības atņemšanas laikā veic visus vajadzīgos pasākumus, lai:
 - (a) nodrošinātu un saglabātu bērna veselību un fizisko attīstību;
 - (b) nodrošinātu bērna tiesības uz izglītību un apmācību;
 - (c) nodrošinātu tiesību uz ģimenes dzīvi efektīvu un regulāru īstenošanu, tostarp ģimenes saišu saglabāšanu;
 - (d) sekmētu bērna attīstību un turpmāko iekļaušanos sabiedrībā.

13. pants

Lietu savlaicīga un rūpīga izskatīšana

1. Dalībvalstis nodrošina, ka kriminālprocess, kurā ir iesaistīts bērns, tiek izskatīts steidzamības kārtā un ar pienācīgu rūpību.

2. Dalībvalstis nodrošina, ka apiešanās ar bērnu atbilst viņa vecumam, īpašajām vajadzībām, brieduma pakāpei un izpratnes līmenim, un tajā ņem vērā jebkādas iespējamās bērna saziņas grūtības.

14. pants

Tiesības uz privātās dzīves aizsardzību

1. Dalībvalstis nodrošina, ka kriminālprocesā, kurā ir iesaistīts bērns, lietas izskatīšana tiesā notiek slēgtā kārtībā, ja vien, pienācīgi apsverot bērna intereses, atkāpe no šī principa nav pamatota ar ārkārtas apstākļiem.
2. Dalībvalstis nodrošina, ka kompetentās iestādes kriminālprocesā veic atbilstīgus pasākumus, lai aizsargātu bērna un ģimenes locekļu privāto dzīvi, tostarp viņu vārdus un attēlus. Dalībvalstis nodrošina, ka kompetentās iestādes publiski neizplata informāciju, kas varētu ļaut identificēt bērnu.
3. Dalībvalstis nodrošina, ka netiek publiski izplatīti 9. panta 1. punktā minētie ieraksti.

15. pants

Personas, kam ir vecāku atbildība, tiesības klātienē piedalīties lietas izskatīšanā tiesā

Dalībvalstis nodrošina, ka persona, kam ir vecāku atbildība, vai cits atbilstošs pilngadīgais, kā minēts 5. pantā, var klātienē piedalīties lietas izskatīšana tiesā, kur ir iestaistīts bērns.

16. pants

Bērna tiesības klātienē piedalīties lietas izskatīšanā tiesā, kuras mērķis ir novērtēt bērna vainu

1. Dalībvalstis nodrošina, ka bērns klātienē piedalās lietas izskatīšanā tiesā.
2. Dalībvalstis nodrošina, ka, ja bērns nav klātienē piedalījies lietas izskatīšanā tiesā, kā rezultātā pieņemts notiesājošs nolēmums, bērnam ir tiesības uz procesu, kurā viņam ir tiesības piedalīties klātienē, kurā ir iespējams lietu no jauna izskatīt pēc būtības, tostarp novērtējot jaunus pierādījumus, un kura rezultātā ir iespējams atcelt sākotnējo nolēmumu.

17. pants

Eiropas apcietināšanas ordera process

1. Dalībvalstis nodrošina, ka pieprasītam bērnam, kas apcietināts, pamatojoties uz Eiropas apcietināšanas ordera procesu, izpildes dalībvalstī ir 4., 5., 6., 8., 10., 11., 12., 14., 15. un 18. pantā paredzētās tiesības.
2. Neskarot Pamatlēmuma 2002/584/TI 12. pantu, izpildes iestādes veic visus pasākumus, lai ierobežotu brīvības atņemšanas ilgumu bērnam, kuram piemēro Eiropas apcietināšanas ordera procesu.

18. pants

Tiesības uz juridisko palīdzību

Dalībvalstis nodrošina, ka valsts tiesību akti attiecībā uz juridisko palīdzību nodrošina 6. pantā minēto tiesību uz advokāta palīdzību efektīvu īstenošanu.

19. pants

Apmācība

1. Dalībvalstis nodrošina, ka tiesu iestāžu, tiesībaizsardzības iestāžu un ieslodzījuma vietu darbinieki, kuri izskata lietas, kurās ir iesaistīti bērni, ir specializēti darbam ar kriminālprocesu, kurā ir iesaistīti bērni. Šiem darbiniekiem sniedz īpašu apmācību par bērnu tiesībām, atbilstīgiem nopratināšanas paņēmieniem, bērnu psiholoģiju, saziņu bērnam piemērotā valodā un pedagoģiskajām prasmēm.
2. Dalībvalstis nodrošina, ka šādu apmācību saņem arī advokāti, kuri nodrošina bērnu aizstāvību.
3. Dalībvalstis, izmantojot savus valsts dienestus vai finansējot bērnu atbalsta organizācijas, veicina tādas ierosmes, kuru rezultātā tiem, kas bērniem sniedz atbalstu un atjaunojošās justīcijas pakalpojumus, tiek sniegta piemērota apmācība tādā līmenī, kas ir atbilstīgs viņu saskarsmei ar bērniem, un tiek ievēroti profesionāli standarti ar mērķi nodrošināt, ka šādus pakalpojumus sniedz objektīvi, ar cieņu un profesionāli.

20. pants

Datu vākšana

1. Dalībvalstis līdz [...] un pēc tam reizi trijos gados iesniedz Komisijai datus par to, kā ir īstenotas šajā direktīvā paredzētās tiesības.
2. Minētajos datos jo īpaši ietver datus par to bērnu skaitu, kuriem ir sniegta advokāta palīdzība, veikto individuālo novērtējumu skaitu, nopratināšanu skaitu, kam veikts audiovizuāls ieraksts, un to bērnu skaitu, kam ir atņemta brīvība.

21. pants

Izmaksas

Dalībvalstis neatkarīgi no procesa iznākuma sedz izmaksas, kas rodas, piemērojot 7., 8. un 9. pantu.

22. pants

Noteikumu stingrības nemazināšanas klauzula

Neko šajā direktīvā neinterpretē kā tādu, kas ierobežo vai atkāpjas no jebkurām tiesībām un procesuālajām garantijām, kas ir nodrošinātas saskaņā ar Hartu, ECTK vai citām atbilstīgām

starptautisko tiesību normām, jo īpaši ANO Konvenciju par bērna tiesībām, vai jebkuras dalībvalsts tiesību aktiem, kuri nodrošina augstāku aizsardzības līmeni.

23. pants

Transponēšana

1. Dalībvalstīs stājas spēkā normatīvi un administratīvi akti, kas ir vajadzīgi, lai izpildītu šīs direktīvas prasības [24 mēnešu laikā pēc tās publicēšanas]. Dalībvalstis par to nekavējoties informē Komisiju.
2. Kad dalībvalstis pieņem šos tiesību aktus, tajos iekļauj atsauci uz šo direktīvu vai arī šādu atsauci pievieno to oficiālajai publikācijai. Dalībvalstis nosaka paņēmienus, kā izdarāma šāda atsauce.
3. Dalībvalstis dara zināmu Komisijai to valsts tiesību aktu tekstu, ko tās pieņem jomā, uz kuru attiecas šī direktīva.

24. pants

Stāšanās spēkā

Šī direktīva stājas spēkā divdesmitajā dienā pēc tās publicēšanas *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī*.

25. pants

Adresāti

Šī direktīva ir adresēta dalībvalstīm saskaņā ar Līgumiem.

Briselē,

*Eiropas Parlamenta vārdā —
priekšsēdētājs*

*Padomes vārdā —
priekšsēdētājs*